

Επιστημονικά Υπεύθυνη: Δρ Ειρήνη Λεριού

Σας παρακαλώ παραθέστε βιβλιογραφικά αυτή τη δημοσίευση ως :
 Λεριού,Ε.,(2022). Έρευνα της παιδικής ευημερίας στην Αττική και η επίδραση των στοχοθετημένων πρωτοβουλιών: Πέμπτος γύρος. Δημόσια Έκθεση, C.W.-SMILE, Χαμόγελο του Παιδιού, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Το έργο χρηματοδοτείται (ή χρηματοδοτήθηκε) από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) και από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), με αρ. Σύμβασης Έργου 1926

Το έργο χρηματοδοτείται (ή χρηματοδοτήθηκε) από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) και από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ), με αρ. Σύμβασης Έργου 1926.

Στην ποσοτική έρευνα μας για το **Β' εξάμηνο της σχολικής χρονιάς 2020-2021**, καλύφθηκαν πλήρως όλες οι Συστάδες. Συνολικά στην έρευνα μας, συμμετείχαν 22 δημόσια σχολεία και 3 Κέντρα Στήριξης Οικογενειών του Χαμόγελου του Παιδιού (25 μονάδες συνολικά). Το δείγμα της έρευνας, αυτού του γύρου, είναι συνολικά 509 παιδιά και ειδικότερα: 148 παιδιά της ΣΤ' Δημοτικού, 148 παιδιά της Γ' Γυμνασίου και 213 παιδιά της Γ' Λυκείου. Τηρήθηκαν αυστηρά όλα τα υποχρεωτικά μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας κι επιπλέον εφαρμόστηκαν δικά μας επιπρόσθετα, σχετικά μέτρα. Το **δείγμα** της έρευνας από όλους τους γύρους μέχρι σήμερα είναι **4.232 παιδιά**.

Από την επεξεργασία των δεδομένων, βάσει της πρώτης ομάδας δεικτών, για το **Β' Εξάμηνο 2020-2021 (N=509)**, προκύπτει ότι για τη γενική ευημερία των παιδιών, όλων των σχολικών κατηγοριών, σε σύνολο Αττικής, 9,0% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της γενικής τους ευημερίας. Για την οικονομική ευημερία, προκύπτει ότι 14,5% των παιδιών είναι κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της οικονομικής τους ευημερίας, ενώ για την μη οικονομική ευημερία, 10,0% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της μη οικονομικής τους ευημερίας. Μέσω της **ανάλυσης MCA**, επαληθεύτηκαν τα κεντρικά ευρήματα σε επίπεδο του Β' Εξαμήνου **2020-2021**

γύρου της έρευνας, [Β' Εξάμηνο 2020-2021 (N=509)].

Ένα παιχνίδι **ChoiCo**, βασισμένο σε **2.985.984**, κανόνες ασαφούς λογικής, αναπτύχθηκε ως εργαλείο υποβοήθησης λήψης αποφάσεων, στα πλαίσια ενός προτεινόμενου σχεδίου δράσης. Το παιχνίδι αναφέρεται στα ευρήματα του πέμπτου

Από την επεξεργασία των δεδομένων, βάσει της πρώτης ομάδας δεικτών, για ολόκληρο το **Σχολικό Έτος 2020-2021 (N=1.623)**, προκύπτει ότι για τη γενική ευημερία των παιδιών, όλων των σχολικών κατηγοριών, σε σύνολο Αττικής, 11,5% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της γενικής τους ευημερίας. Για την οικονομική ευημερία, προκύπτει ότι 14,6% των παιδιών είναι κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της οικονομικής τους ευημερίας, ενώ για την μη οικονομική ευημερία, 21,3% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της μη οικονομικής τους ευημερίας. Μέσω της **ανάλυσης PCA**, επαληθεύτηκαν τα κεντρικά ευρήματα σε επίπεδο σχολικού έτους.

Το **συνολικό Σχέδιο Δράσης**, συμπεριλαμβάνει την λήψη μέτρων που βασίζονται στην Οικονομική Πολιτική με έμφαση στην Δημόσια Οικονομική και στην Κοινωνική Πολιτική.

Σχεδιασμός και διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας για να συλλεχθούν και να αναλυθούν τα δεδομένα στη παιδική ευημερία ανά διάσταση και σχολική κατηγορία στην περιφέρεια της Αττικής;

Η διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας βασίζεται στην εφαρμογή του εργαλείου του C.W.-SMILE, η δομή του οποίου αναλύεται λεπτομερώς στους Leriou et al. (2021).

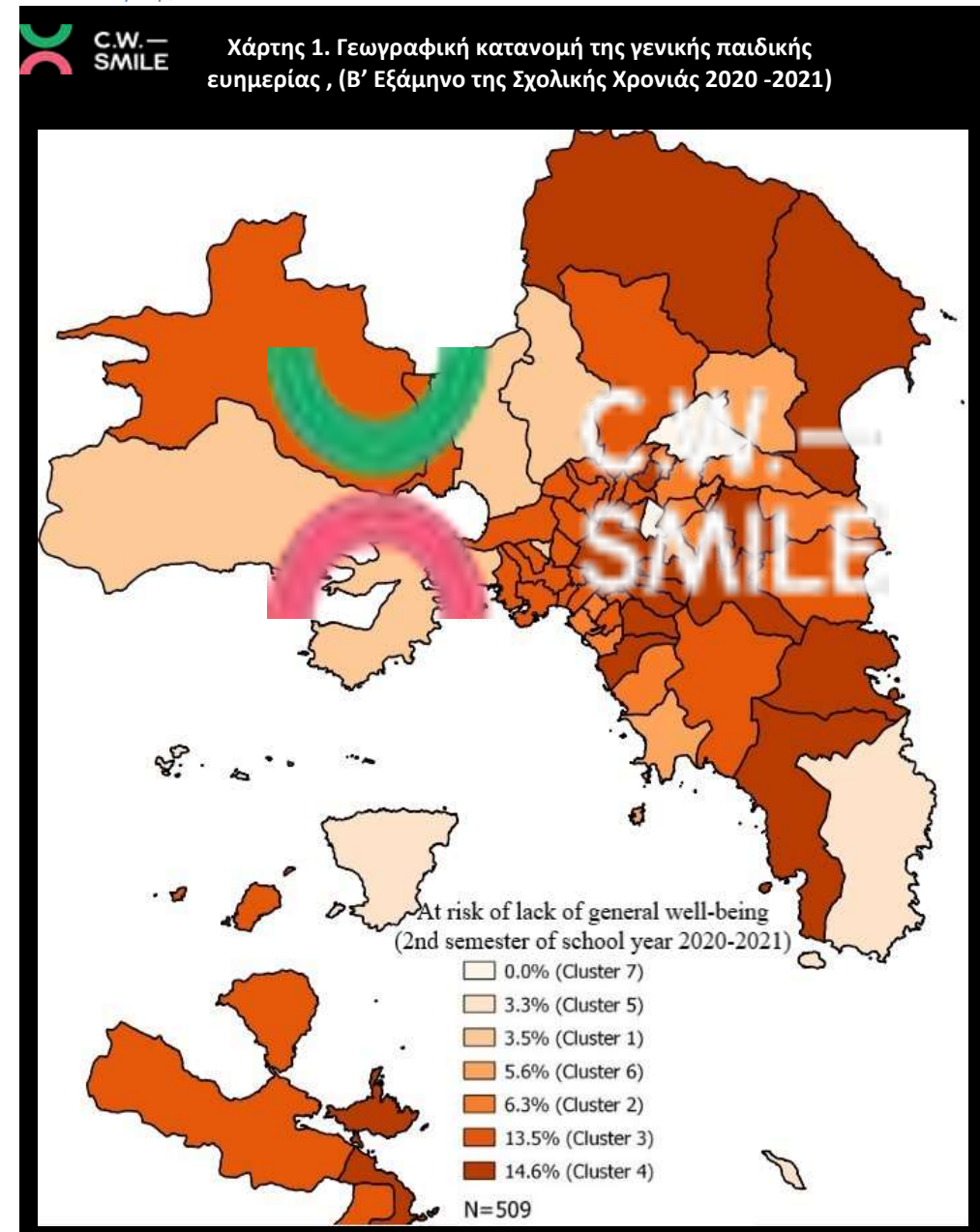
Τα ερωτηματολόγια μας και οι φόρμες συγκατάθεσης γονέων, ελέγχθηκαν από ειδικούς, εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και έγιναν αποδεκτά από το Υπουργείο Παιδείας, το οποίο μας ενέκρινε δυο άδειες για να πραγματοποιήσουμε την έρευνα μας στα σχολεία: μια για τη σχολική κατηγορία του Δημοτικού και μια για τις σχολικές κατηγορίες του Γυμνασίου και του Λυκείου. Υπό το πρίσμα των ακραίων συνθηκών της πανδημίας του COVID-19, ακολουθήσαμε όλα τα υποχρεωτικά μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας, όπως και πολλά επιπρόσθετα δικά μας μέτρα. Το ερωτηματολόγιο μας είναι κοινό για το Γυμνάσιο και το Λύκειο, ενώ στο ερωτηματολόγιο του Δημοτικού περιλαμβάνονται λιγότερες ερωτήσεις, προκειμένου να είναι πιο απλό για τα μικρότερης ηλικίας παιδιά.

Το δείγμα (βλέπε Paper 2022c) σε αυτόν τον γύρο της έρευνας, αποτελείται από συνολικά 509 μαθητές, όπου προήλθαν από είκοσι-δύο δημόσια σχολεία και τρία Κέντρα Στήριξης Οικογενειών του «Χαμόγελου του Παιδιού» (είκοσι-πέντε μονάδες συνολικά) που συμμετείχαν στην έρευνα και πιο συγκεκριμένα: 148 μαθητές από την ΣΤ' Τάξη του Δημοτικού, 148 μαθητές από την Γ' Γυμνασίου και 213 μαθητές από την Γ' Λυκείου. Συνολικά 235 αγόρια και 260 κορίτσια απάντησαν στην έρευνα, ενώ 14 μαθητές δεν δήλωσαν το φύλο τους.

Τα πολυδιάστατα χαρακτηριστικά, η έκταση και η γεωγραφική κατανομή της παιδικής ευημερίας στην Περιφέρεια της Αττικής;

Σε αυτή τη Δημόσια Έκθεση του C.W.-SMILE, παρουσιάζονται περιληπτικά τα κυριότερα αποτελέσματα του πέμπτου γύρου της έρευνας (για τα πλήρη αποτελέσματα βλέπε Paper 2022c).

Από την επεξεργασία των δεδομένων (μέσω του στατιστικού πακέτου SPSS), βάσει της πρώτης ομάδας δεικτών, για το Β' Εξάμηνο 2020-2021 (N=509), προκύπτει ότι για τη γενική ευημερία των παιδιών, όλων των σχολικών κατηγοριών, σε σύνολο Αττικής, 9,0% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της γενικής τους ευημερίας (Χάρτης 1). Για την οικονομική ευημερία, προκύπτει ότι 14,5% των παιδιών είναι κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της οικονομικής τους ευημερίας (Χάρτης 2), ενώ για την μη οικονομική ευημερία, 10,0% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της μη οικονομικής τους ευημερίας (Χάρτης 3). Στην γενική ευημερία, το υψηλότερο ποσοστό των παιδιών κάτω από το κατώφλι (Χάρτης 1) εντοπίζεται στην Συστάδα 4 (14,6%) κι ακολουθούν οι Συστάδες 3 (13,5%)

Πηγή δεδομένων κατασκευής του χάρτη: Επεξεργασία δεδομένων του πέμπτου γύρου της έρευνας, στο λογισμικό πακέτο QGIS.

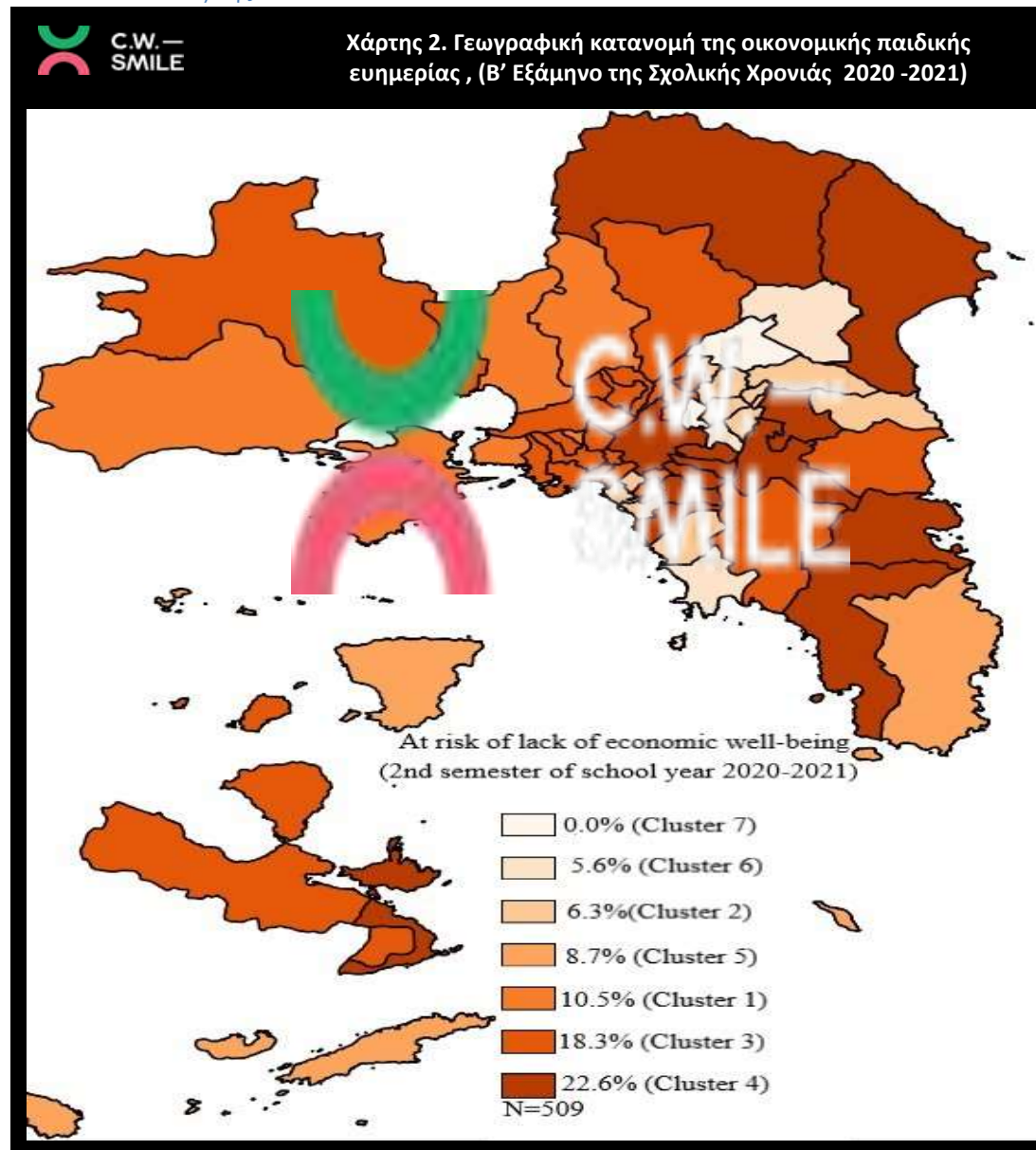
και 2 (6,3%), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό απεικονίζεται στην Συστάδα 7 (0,0%). Από την επεξεργασία των δεδομένων, βάσει της δεύτερης ομάδας δεικτών, για το Β' Εξάμηνο 2020-2021 (N=509), προκύπτει επαλήθευση κι επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων, προηγούμενων γύρων της έρευνας. Συμπερασματικά στη Συστάδα 4, περισσότερα παιδιά βρίσκονται σε κίνδυνο έλλειψης της ευημερίας τους, σε σύγκριση με άλλες συστάδες δήμων της Αττικής.

Από την επεξεργασία των δεδομένων, βάσει της πρώτης ομάδας δεικτών, για ολόκληρο το σχολικό έτος 2020-2021 (N=1.623), προκύπτει ότι για τη γενική ευημερία των παιδιών, όλων των σχολικών κατηγοριών, σε σύνολο Αττικής, 11,5% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της γενικής τους ευημερίας. Για την οικονομική ευημερία, προκύπτει ότι 14,6% των παιδιών είναι κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της οικονομικής τους ευημερίας, ενώ για την μη οικονομική ευημερία, 21,3% των παιδιών βρίσκεται κάτω από το κατώφλι κινδύνου έλλειψης της οικονομικής τους ευημερίας. Στην γενική ευημερία, το υψηλότερο ποσοστό των παιδιών κάτω από το κατώφλι εντοπίζεται στο Cluster 3 (17,9%), ενώ ακολουθούν τα 4, 5, 1 και 2 (15,0% , 8,7%, 7,5 και 6,8% αντίστοιχα), ενώ τα χαμηλότερα στα 7 (0.0%) και 6 (3,8%). Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνονται και από την PCA. Από την επεξεργασία των δεδομένων, βάσει της δεύτερης ομάδας δεικτών, για ολόκληρο το σχολικό έτος 20120-2021 (N=1.623), προκύπτει πάλι επαλήθευση κι επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων, προηγούμενων γύρων της έρευνας.

Οι συμπεριλαμβανόμενοι χάρτες λοιπόν, μας αποκαλύπτουν τα ποσοστά των παιδιών στις διάφορες περιοχές της Αττικής που κινδυνεύουν να χάσουν την οικονομική τους ευημερία, την μη οικονομική και την γενική τους ευημερία (Β' Εξάμηνο 2020-2021). Οι περιοχές της Αττικής έχουν ομαδοποιηθεί σε επτά συστάδες ανάλογα με τα οικονομικό-κοινωνικό-εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά τους. Μια συστάδα λοιπόν αποτελείται από δήμους της Αττικής, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να συνορεύουν, αλλά να έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Τι συμβαίνει όμως με τους παράγοντες που συγκροτούν τις τρεις κατηγορίες παιδικής ευημερίας, δηλαδή, τελικά ποιοι από αυτούς τους παράγοντες συνεισφέρουν περισσότερο στην γενική ευημερία, η οποία αποτελεί τον κύριο πυλώνα; Συνηγορούν οι παράγοντες αυτοί, με εκείνους των προηγούμενων γύρων της έρευνας;

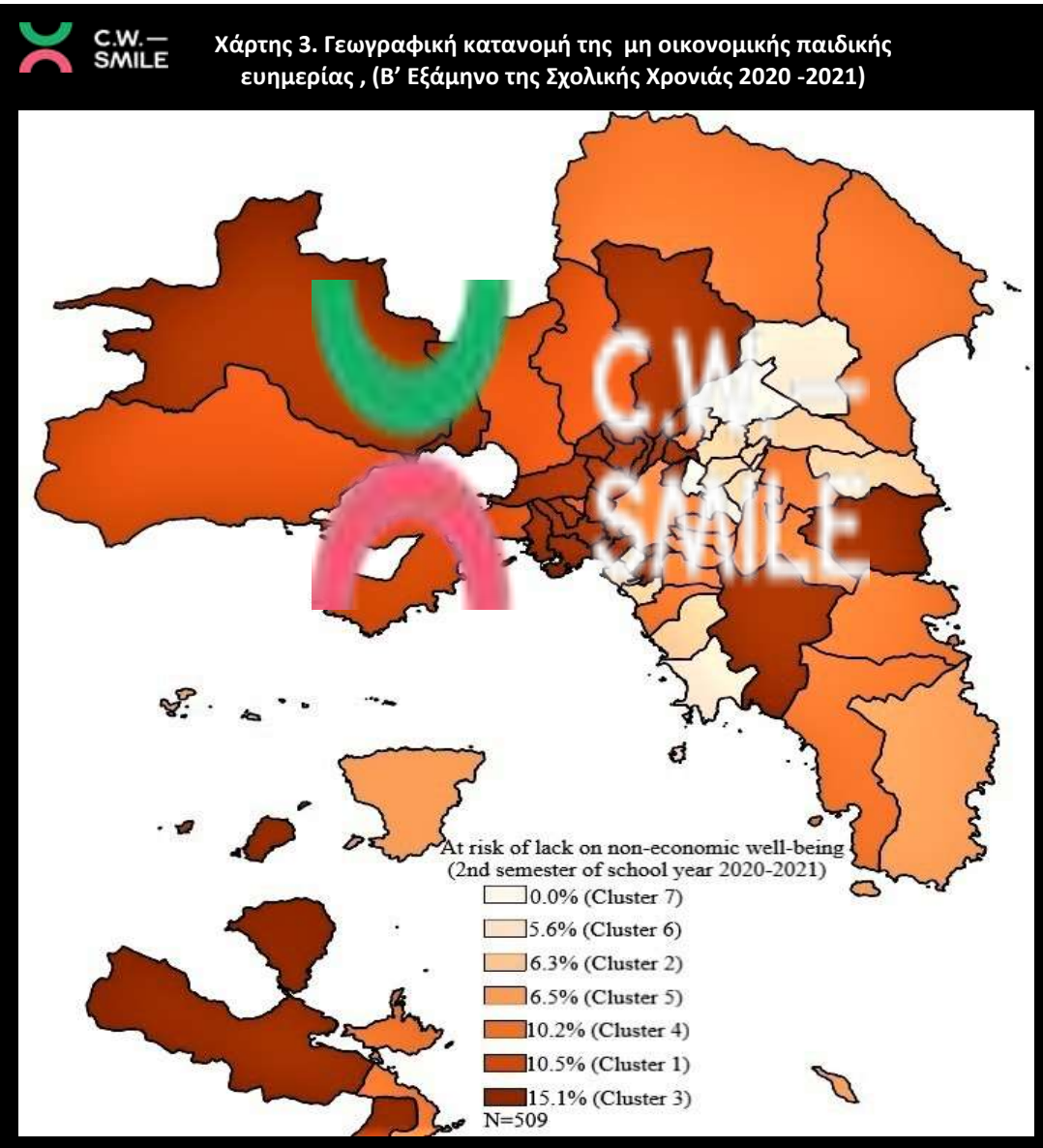
Μέσω της ανάλυσης πολλαπλών αντιστοιχιών, θα δούμε τους παράγοντες που είναι οι πιο σημαντικοί και συμβάλλουν περισσότερο στην γενική παιδική ευημερία για το Β' Εξάμηνο του σχολικού έτους 2020-2021. Από την MCA (ανάλυση πολλαπλών αντιστοιχιών), λοιπόν, προκύπτει επαλήθευση κι επιβεβαίωση των παραγόντων, προηγούμενων γύρων της έρευνας. Τα αποτελέσματα αυτής της ανάλυσης κατέληξαν στο διάγραμμα «Ένα». Ειδικότερα, στο Διάγραμμα 1, οι παράγοντες που συμβάλλουν περισσότερο απεικονίζονται στους άξονες ένα και δύο, με το πιο έντονο πορτοκαλί-κόκκινο χρώμα. Ουσιαστικά λοιπόν αυτοί είναι οι παράγοντες στους οποίους θα πρέπει να εστιάζει ο οποιοσδήποτε επιθυμεί να βελτιώσει την γενική ευημερία των παιδιών στην

Χάρτης 2

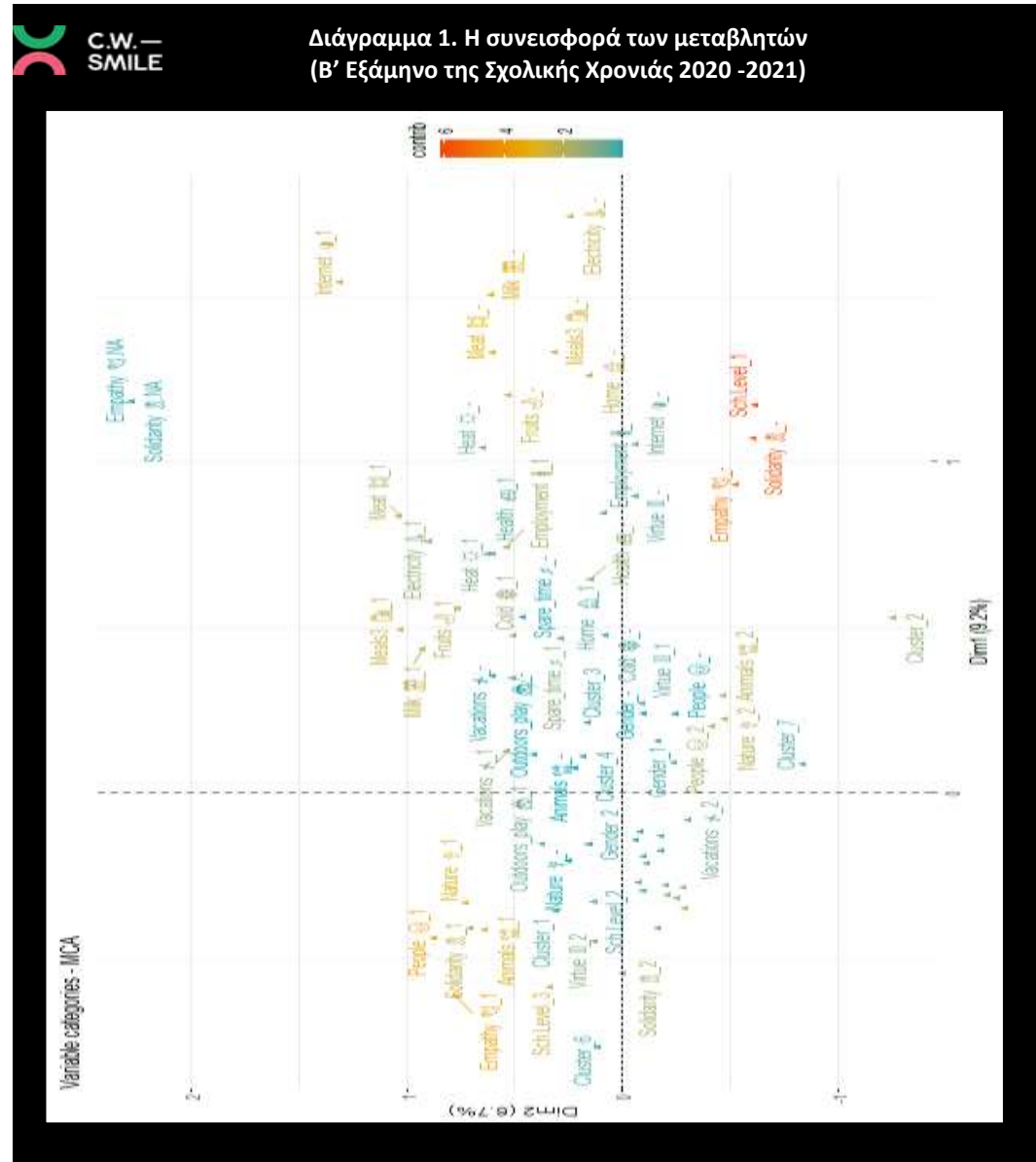
Πηγή δεδομένων κατασκευής του χάρτη: Επεξεργασία δεδομένων, του τέταρτου γύρου της έρευνας, στο λογισμικό πακέτο QGIS.

Χάρτης 3

Πηγή δεδομένων κατασκευής του χάρτη: Επεξεργασία δεδομένων, του τέταρτου γύρου της έρευνας, στο λογισμικό πακέτο QGIS.

Διάγραμμα 1

Πηγή δεδομένων κατασκευής του χάρτη: Επεξεργασία δεδομένων του τέταρτου γύρου της έρευνας, μέσω της ανάλυσης πολλαπλών αντιστοιχιών, στη γλώσσα προγραμματισμού R.

Αττική.

Ένα παιχνίδι ChoiCo (<http://etl.ppp.uoa.gr/choico/?cwsmile>), βασισμένο σε 2.985.984 κανόνες ασαφούς λογικής, αναπτύχθηκε ως εργαλείο υποβοήθησης λήψης αποφάσεων, στα πλαίσια ενός προτεινόμενου σχεδίου δράσης. Το παιχνίδι αναφέρεται στα ευρήματα του πέμπτου γύρου της έρευνας [B' Εξάμηνο 2020-2021 (N=509)].

Ειδικότερα, οι εν δυνάμει παίκτες πρέπει να κάνουν επιλογές μεταξύ πολιτικών, προκειμένου να μεγιστοποιήσουν την παιδική ευημερία, στην περιοχή της Αττικής (Εικόνα 1). Υπό αυτό το πρίσμα, πρέπει να θέτουν υψηλότερους στόχους στις διάφορες κατηγορίες παιδικής ευημερίας, από τα αριθμητικά ευρήματα στις αντίστοιχες κατηγορίες ευημερίας, του 5^{ου} κύματος της έρευνας (B' Εξάμηνο, 2020-2021). Όλα τα αντίστοιχα αριθμητικά ευρήματα απεικονίζονται στις εικόνες του παιχνιδιού. Επιπλέον οι εν δυνάμει παίκτες, πρέπει να δώσουν έμφαση σε διαστάσεις που εμφανίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα. Όλα τα μηνύματα (Εικόνες 2 και 3) που εμφανίζονται στον παίκτη όταν κάνει μια επιλογή, είναι διδακτικά αναφορικά με το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο του C.W.-SMILE. Κατά παρόμοιο τρόπο, όλες οι πληροφορίες στα σημεία επιλογής, αλλά και ο χάρτης της Αττικής, με τις συστάδες των δήμων, στο παιχνίδι, είναι εκπαιδευτικά αναφορικά με την γενικότερη λογική του C.W.-SMILE. Υπό αυτήν την άποψη ένας εν δυνάμει παίκτης, μπορεί να μάθει για την παιδική ευημερία με έναν διασκεδαστικό κι εύκολο τρόπο.

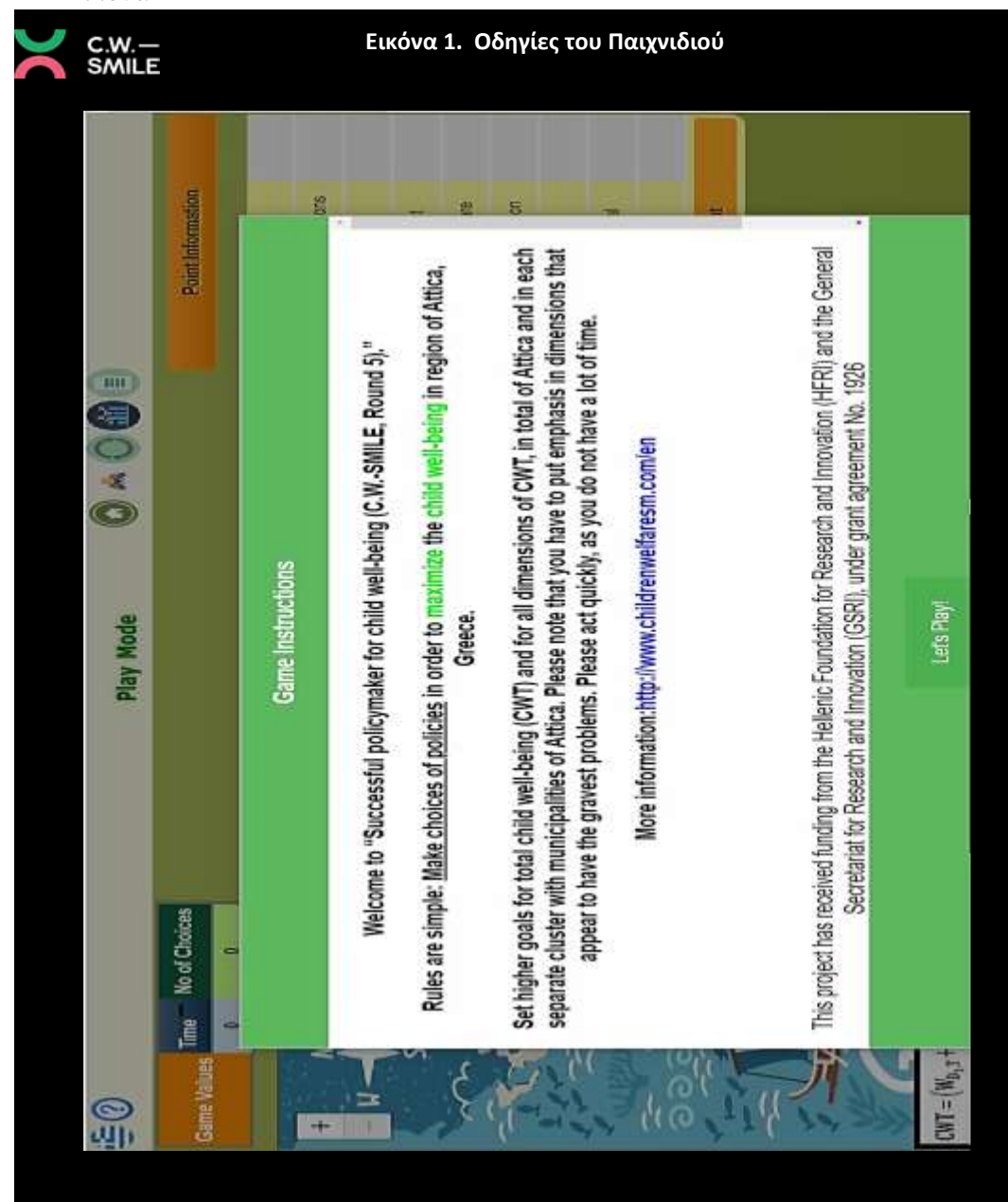
Επιπρόσθετα, αυτό το παιχνίδι ChoiCo (Choices with Consequences), μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένα εύχρηστο και διασκεδαστικό εργαλείο, σε ένα οποιοδήποτε σχέδιο δράσης το οποίο θα στοχεύει στην βελτίωση της παιδικής ευημερίας, αναφορικά με τα αποτελέσματα του 5^{ου} γύρου της έρευνας.

Η επίδραση στοχοθετημένων πρωτοβουλιών;

Βάσει των αποτελεσμάτων όλων των κυμάτων της έρευνας και στα πλαίσια της κατάρτισης του Σχεδίου Δράσης, υλοποιήθηκε από κοινού με το Χαμόγελο του Παιδιού, μια Συνάντηση Εργασίας στις 30 Ιουνίου 2021, με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Αττικής. Στην συνάντηση αυτή συζητήθηκαν, από όλες τις πλευρές, κάποιες προτάσεις βελτίωσης της παιδικής ευημερίας στην Αττική. Επομένως, συζητήθηκε η προοπτική της δυνατότητας ανάληψης στοχοθετημένων πρωτοβουλιών, που αφορούν όλα τα αποτελέσματα των συνολικών κυμάτων της έρευνας, η επίδραση των οποίων θα μπορούσε να μετριάσει τον κίνδυνο έλλειψης της ευημερίας σε πολλά παιδιά.

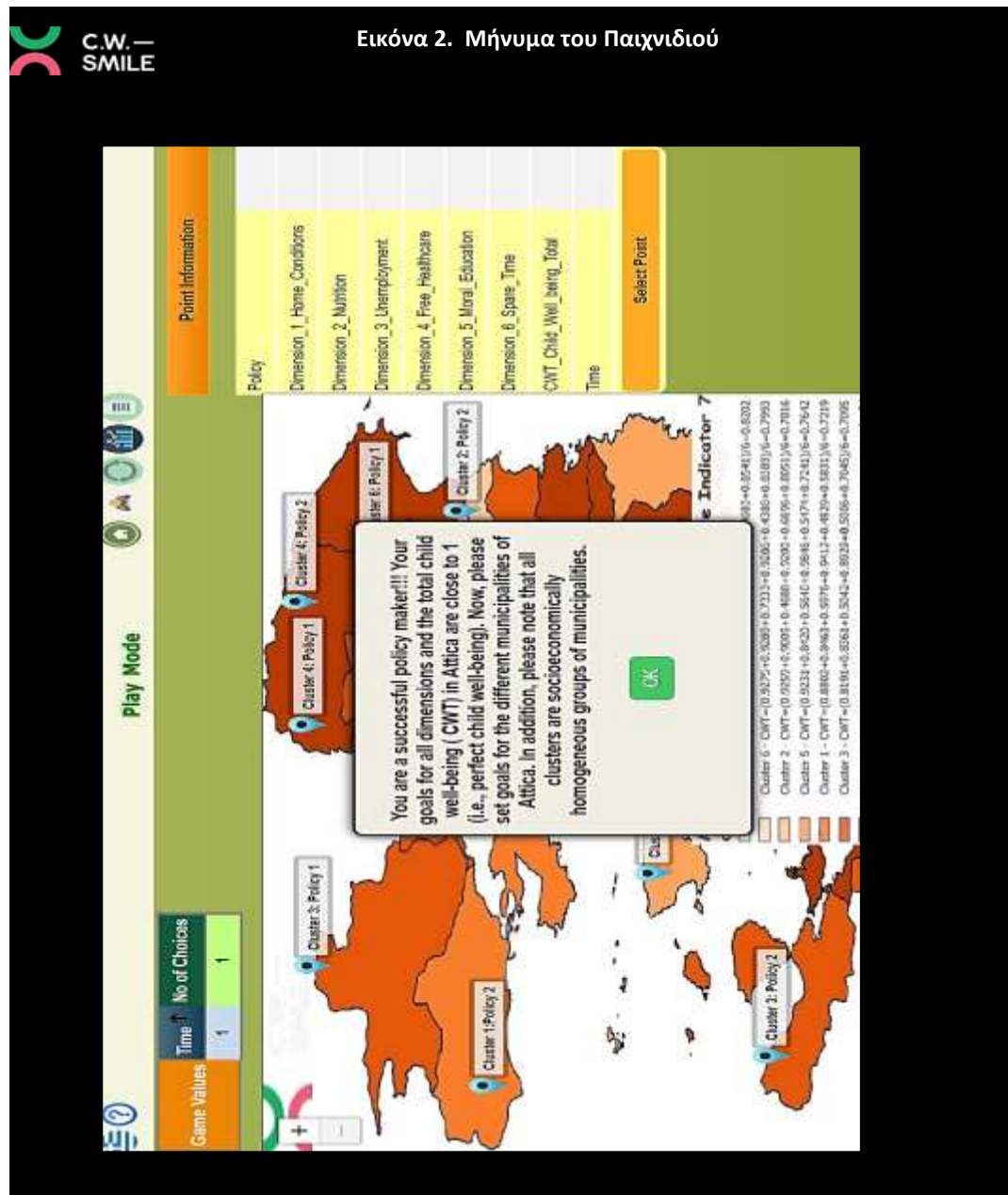
Επιπρόσθετα ως προς την αποτελεσματικότητα της επίδρασης των στοχοθετημένων πρωτοβουλιών όλων των κατηγοριών για την ενίσχυση της ευημερίας των παιδιών που αντιμετωπίζουν στέρηση σε κάποια/ες κατηγορία/ες, αναμένεται να επωφεληθούν περισσότερο τα παιδιά των συστάδων δήμων μας, από τις οποίες συμμετείχαν τοπικοί φορείς (δήμοι) στην συνάντηση μας (έστω ένα δήμος για κάθε συστάδα). Στα πλαίσια αυτά, αναμένεται να μην επωφεληθούν τα παιδιά των συστάδων μας, από τις οποίες δεν συμμετείχαν αρμόδιοι φορείς (δήμοι) στην συνάντηση μας κι επομένως

Εικόνα 1

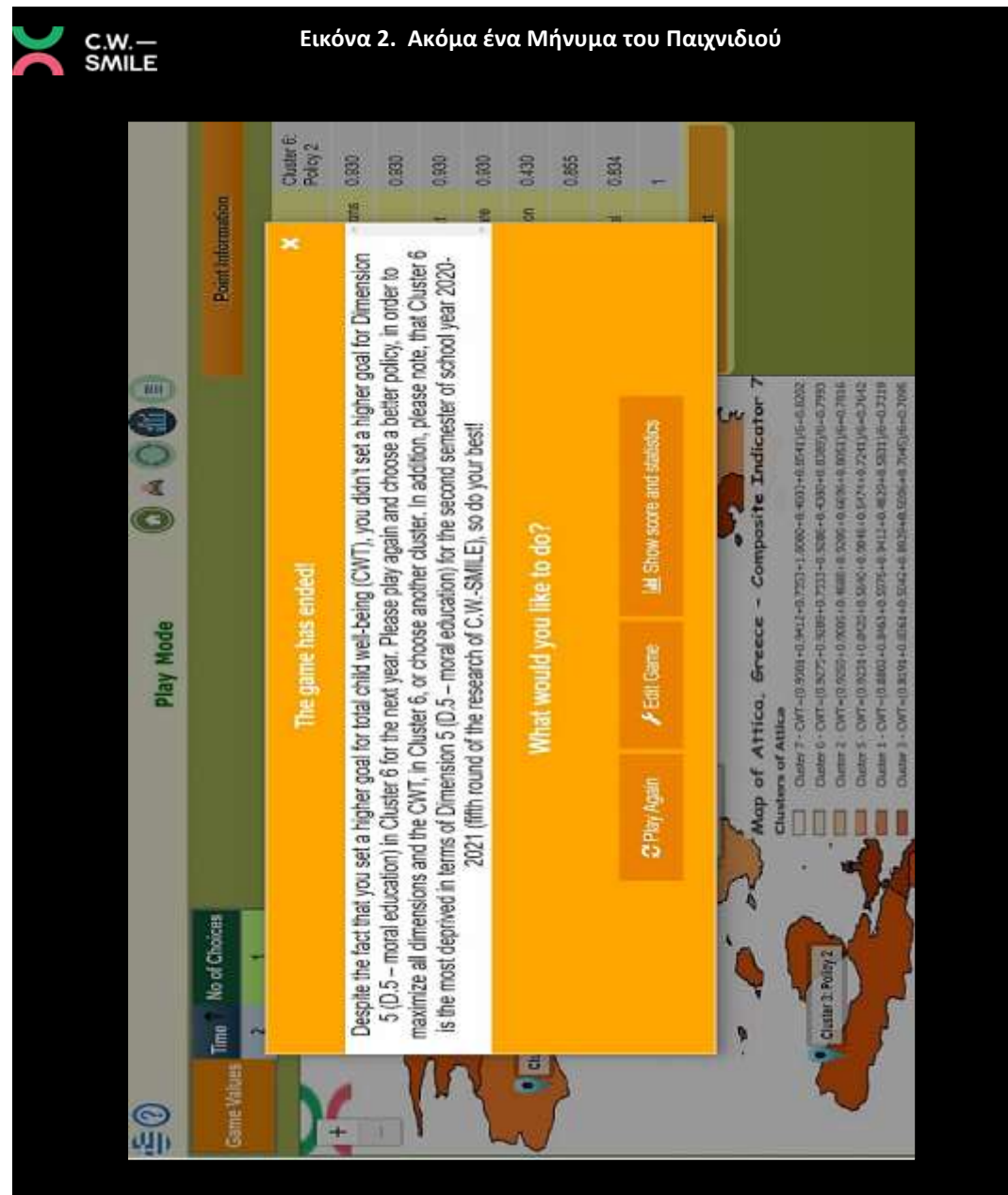
Πηγή: <http://etl.ppp.uoa.gr/choico/?cwsmile>

Εικόνα 2. Μήνυμα του Παιχνιδιού

Πηγή: <http://etl.ppp.uoa.gr/choico/?cwsmile>

Εικόνα 2. Ακόμα ένα Μήνυμα του Παιχνιδιού

Πηγή: <http://etl.ppp.uoa.gr/choico/?cwsmile>

δεν ενημερώθηκαν, αλλά και δεν ευαισθητοποιήθηκαν σχετικά με τις ανάγκες βελτίωσης της παιδικής ευημερίας στην Αττική.

Συμπερασματικά, αυτή αναμένεται να είναι η συνολική επίδραση των στοχοθετημένων πρωτοβουλιών στην περιοχή της Αττικής.

Το Συνολικό Σχέδιο Δράσης:

Βάσει των αποτελεσμάτων όλων των γύρων της έρευνας, παρατίθεται η περίληψη του **συνολικού Σχεδίου Δράσης**. Ειδικότερα, παρατίθενται οι κυριότερες προτάσεις του, αναφορικά με τα σημαντικότερα προβλήματα στην ευημερία των παιδιών, όπως αυτά αποτυπώθηκαν έντονα, σε όλους τους γύρους της έρευνας.

Οι προτάσεις του Σχεδίου Δράσης:

A) Το σημαντικότερο πρόβλημα σε όλους τους γύρους της έρευνας, εντοπίζεται στο Μη Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας και αφορά την Dimension 5, δηλαδή **την εκπαίδευση εκείνη που καλλιεργεί στο άτομο και πώς πρέπει να είναι ως ωραίος άνθρωπος (π.χ. εν συναίσθηση)**. Παράλληλα η Διάσταση αυτή προκύπτει να είναι η **μία από τις δύο πιο σημαντικές** για την ευημερία των παιδιών σύμφωνα με τις αναλύσεις PCA και MCA για όλους τους γύρους. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή στα Clusters 6,2 και 3.

Προτάσεις:

1. Η εκπαίδευση αυτή (π.χ. η εν συναίσθηση) να παρέχεται από το κράτος **ως αξιολογικά αγαθά, κατά τον Musgrave**. Στην δημόσια οικονομική, ως αξιολογικά αγαθά, εννοούνται τα αγαθά εκείνα τα οποία θα πρέπει να παρέχονται από το κράτος δωρεάν ακόμα κι αν τα άτομα δεν τα ζητούν, καθώς δεν γνωρίζουν ποιο είναι το συμφέρον τους, ως τέτοια αγαθά θεωρούνται η όπερα, κ.α. Για τα παιδιά των Clusters 6, 2 και 3, τα αξιολογικά αγαθά, θα μπορούσαν να είναι για παράδειγμα η δωρεάν, διαρκής ηλεκτρονική πρόσβαση σε ποιοτικά μαθήματα εν συναίσθησης, αγάπης και προστασίας του περιβάλλοντος, της φύσης και των ζώων κ.α. και όταν η πανδημία λήξει, σε δωρεάν διά ζώσης αντίστοιχες δραστηριότητες. Η δωρεάν αυτή πρόσβαση, όπως και η οργάνωση διάφορων τέτοιων μαθημάτων, θα μπορούσε να εξασφαλιστεί από τις υπηρεσίες των Δήμων όπου ανήκουν, ή από την Περιφέρεια.
2. Στα Clusters 6, 2 και 3, επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθούν και να διεξαχθούν ειδικά σεμινάρια επιμόρφωσης των δασκάλων και των καθηγητών όλων των σχολικών βαθμίδων. Μέσα από αυτή την επιμόρφωση, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές, θα πρέπει να είναι σε θέση να καλλιεργούν στα παιδιά το πώς πρέπει να είναι ως ωραίοι άνθρωποι, αλλά επίσης να είναι και υποστηρικτικοί μαζί τους, να γίνουν δηλαδή οι μέντορες και οι άνθρωποι που τα παιδιά θα θαυμάζουν. Ενδεχομένως, τα σεμινάρια επιμόρφωσης να οργανωθούν και μέσα στους κόλπους των Δήμων ή/και της Περιφέρειας.

B) Στο Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας, ζητήματα εντοπίζονται στην Dimension 2, σε όλους τους γύρους της έρευνας, δηλαδή στην **Διατροφή, τα οποία εντάθηκαν εξαιτίας της Παγκόσμιας Υγειονομικής Κρίσης του COVID-19. Παράλληλα η Διάσταση αυτή προκύπτει να είναι η **μία από τις δύο πιο σημαντικές** για την ευημερία των παιδιών σύμφωνα με τις αναλύσεις PCA και MCA για όλους τους γύρους. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή κυρίως στα Clusters 3 και 4, αλλά επιπλέον λόγω και της υγειονομικής κρίσης του COVID και στα Clusters 5 και 1.**

Προτάσεις:

1. Αναφορικά με την δομή της οικογένειας μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών κάτω από το κατώφλι αναφορικά με την διατροφή εντοπίζεται σε οικογένειες με μια κηδεμόνα γυναίκα. Επιπλέον το μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών που αντιμετωπίζουν ζητήματα με την διατροφή, (αναφορικά με τον 4^ο γύρο της έρευνας), βρίσκεται στην σχολική κατηγορία του Δημοτικού, όπου εφαρμόζεται ο θεσμός των σχολικών γευμάτων. Λαμβάνοντας υπόψη τις σχολικές κατηγορίες και τις συστάδες, διαπιστώνεται ότι το 43,5% των παιδιών του Δημοτικού στο Cluster 3, βρίσκεται σε κίνδυνο έλλειψης της ευημερίας τους αναφορικά με την διατροφή, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το πρώτο εξάμηνο του 2019-2020 (2^{ος} γύρος της έρευνας) ήταν 37,8% κι ακολουθεί η σχολική κατηγορία του Δημοτικού στο Cluster 4 με ποσοστό 34,8%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο ίδιο εξάμηνο της προηγούμενης χρονιάς διαμορφωνόταν στο 13,1%. Επιπλέον αναφορικά με την διατροφή, τα αποτελέσματα στο αντίστοιχο εξάμηνο του περσινού έτους, έδειχναν προβλήματα στην σχολική κατηγορία του Γυμνασίου, συγκριτικά λαμβάνοντας υπόψη όλα τα Clusters, όπου δεν συνηθίζεται να εφαρμόζεται ο θεσμός των σχολικών γευμάτων. Αυτές οι διαφοροποιήσεις από το αντίστοιχο εξάμηνο της περυσινής χρονιάς, αποτελούν απόρροια της τρέχουσας παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης του COVID-19. Είναι ευρέως παραδεκτό σε όλους τους επιστημονικούς, οικονομικούς κύκλους ότι σχεδόν κάθε κρίση τείνει να κάνει τους φτωχούς φτωχότερους, εξαιτίας της αύξησης της ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Δηλαδή, εξαιτίας της αύξησης της ανισότητας. Εδώ λοιπόν διαπιστώνεται μια τέτοια περίπτωση. Ειδικότερα πολλά παιδιά του Δημοτικού μέχρι πρότινος θρέφονταν με την υποστήριξη των σχολικών γευμάτων, εξαιτίας της γενικότερης οικονομικής δυσχέρειας του περιβάλλοντος τους. Το καθεστώς όμως των κλειστών σχολείων, ως αποτέλεσμα της πανδημίας, διακόπτει αυτή τη σημαντική παροχή προς αυτά τα παιδιά. Επομένως τα παιδιά που ήδη είναι πιο ευάλωτα απέναντι στην φτώχεια, επηρεάζονται περισσότερο αρνητικά ως προς την ευημερία τους, από ότι τα παιδιά που δεν χρειάζονταν τα σχολικά γεύματα για να καλύψουν τις διατροφικές τους ανάγκες. Επομένως είναι σημαντικό, να εξερευνηθούν λύσεις τις περιόδους που τα σχολεία παραμένουν κλειστά, ώστε να

μην χάνουν τα πιο ευάλωτα ως προς την έλλειψη της ευημερίας παιδιά, αυτή τη σημαντική παροχή. Ίσως θα μπορούσαν να γίνουν κατάλληλες συμφωνίες, από τους Δήμους ή την Περιφέρεια, με τις εταιρίες Catering ώστε τα γεύματα να φτάνουν με κάποιο τρόπο καθημερινά στο σπίτι τους, αναφορικά με τα Clusters 3,4,5 και 1, ή εναλλακτικά να δίνεται η δυνατότητα στις οικογένειες των παιδιών αυτών, δωρεάν αγοράς ποιοτικού, ωμού φαγητού, για μαγείρεμα..

2. Το εύρημα στην Διάσταση της διατροφής (D.2), υποκρύπτει ενδεχομένως αύξηση ίσως των ανισοτήτων στην ελληνική κοινωνία, εξαιτίας της παγκόσμιας κρίσης του COVID-19, προτείνεται λοιπόν, οι λήπτες αποφάσεων, άσκησης δημοσιοοικονομικής πολιτικής να στοχεύσουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων διά της άμεσης φορολογίας (Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων, κ.α), παρά της έμμεσης φορολογίας (Φ.Π.Α). Ειδικότερα, **σύμφωνα με την θεωρία των Δημόσιων Οικονομικών**, οι άμεσοι φόροι (π.χ. προοδευτική φορολογία εισοδήματος) χρησιμοποιούνται ως αποτελεσματικό εργαλείο στον μετριασμό των εισοδηματικών ανισοτήτων, ενώ οι έμμεσοι φόροι επιβαρύνουν τις εισοδηματικά ασθενέστερες τάξεις, επιδεινώνοντας τις ανισότητες. Στα πλαίσια αυτά λοιπόν, προτείνεται για παράδειγμα, η **απαλλαγή από Φ.Π.Α όλων των βασικών τροφίμων στην παιδική διατροφή**, στα Clusters 3,4,5 και 1 κατόπιν παρεμβάσεως των Δήμων ή/και της Περιφέρειας, αν βεβαίως είναι εφικτό.
3. Καθότι τα ζητήματα στην Διατροφή, σε όλους τους προηγούμενους γύρους πριν τον COVID-19, εντοπιζόνταν στις σχολικές κατηγορίες του Γυμνασίου και του Λυκείου, είναι σημαντικό να υπάρξει μέριμνα (ενδεχομένως από τους Δήμους ή και από την Περιφέρεια) ούτως ώστε τα σχολικά γεύματα να εφαρμόζονται πλήρως σε όλες τις σχολικές μονάδες, όλων των σχολικών κατηγοριών κι όλων των περιοχών της Αττικής, **για όλα τα Clusters**. Η χρηματοδότηση θα μπορούσε να επέλθει κατόπιν συνεργασίας με φορείς που διαχειρίζονται κοινοτικά κονδύλια και με εφοπλιστές οι οποίοι θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν μέσω δωρεών το θεσμό των σχολικών γευμάτων, για την επέκταση της εφαρμογής του, σε όλες τις σχολικές βαθμίδες, της περιοχής της Αττικής, συνδυαστικά με τυχόν κοινοτικά κονδύλια. Επιπλέον, ένα ενιαίο ψηφιακό, σύστημα πληροφόρησης θα μπορούσε να δημιουργηθεί, προκειμένου να παρέχει άμεσα πληροφόρηση μεταξύ αυτών των φορέων και να συντονίζει τις ενέργειες τους. Επιπρόσθετα, όπως προκύπτει σύμφωνα με το διεθνές νομικό πλαίσιο (βλ. Αρθρ. 18, 24 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού; Αρθρ. 24 του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση) και όπως προκύπτει από το Ελληνικό Σύνταγμα (Αρθρ. 21 παρ. 1-3 Συντ.) η προστασία των παιδιών και κυρίως τα μέτρα για την διατροφή και την ομαλή ανάπτυξή τους, αποτελούν στοιχειώδη υποχρέωση του κράτους. Προβλήματα όμως ανακύπτουν πάντοτε σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, όταν τα κράτη αδυνατούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, σε συνθήκες

ξαφνικής αλλαγής της οικονομικής κατάστασης. Η Ελλάδα έχει λάβει ήδη προ πολλών ετών πολλά μέτρα κοινωνικής πολιτικής σχετικά με την ευημερία των παιδιών. Η πρόσφατη, όμως, οικονομική κρίση (2009-2018) έχει μειώσει τις δυνατότητες παρέμβασης. Στις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες προστέθηκαν και τα προβλήματα, τα οποία προκύπτουν λόγω της νέας κρίσης της πανδημίας του COVID-19, δηλαδή η ανεργία, η οποία πλήττει μεγάλο αριθμό πολιτών, οι οποίοι έμειναν χωρίς εργασία. Το αποτέλεσμα είναι ορατό στην ανάγκη υπηρεσιών διατροφής για όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως. Εν όψει των ανωτέρω, των συνθηκών δηλαδή ανωτέρας βίας λόγω των οικονομικών συνθηκών και της ανάγκης υποστηρίξεων του δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υγιεινή διατροφή και την ομαλή ανάπτυξη των παιδιών, υποστηρίζεται, ότι θα πρέπει να βοηθηθούν τα κράτη και κυρίως η Ελλάδα, η οποία έχει υποστεί οικονομική κρίση επί δεκαετία, από Ευρωπαϊκούς οικονομικούς πόρους, ούτως ώστε να εκπληρώσουν την υποχρέωσή της παροχής καλής διατροφής στα παιδιά και στου εφήβους. Η σχετική αξίωση της Ελλάδας για οικονομική βοήθεια για την διατροφή των παιδιών ερείδεται στις ανωτέρω διατάξεις του κοινοτικού, του διεθνούς και του εθνικού δικαίου.

4. Κατόπιν της συνάντησης εργασίας μας με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μια επιπλέον πρόταση που προέκυψε ως εναλλακτική των σχολικών γευμάτων, είναι να υλοποιηθεί μόνιμη ενίσχυση στην διατροφή όλων των παιδιών, μέσω του κοινωνικού συσσιτίου ή μέσω της μόνιμης παροχής του σχολικού δεκατιανού από όλους τους Δήμους προς όλους τους μαθητές. Μάλιστα το σχολικό δεκατιανό, θα μπορούσε να ενισχυθεί και να αποτελέσει ένα πλήρη θρεπτικό γεύμα, αντίστοιχο των σχολικών γευμάτων κι όχι να περιλαμβάνει μόνο ένα απλό σάντουιτς, όπως συνηθίζεται ως τώρα. Ως προς αυτήν τη κατεύθυνση όμως θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία της ΚΕΔΕ με το Υπουργείο Παιδείας.
5. Κατόπιν της συνάντησης εργασίας μας με τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μια επιπλέον πρόταση που προέκυψε είναι να τεθεί επανέλεγχος και χρονικό όριο σε άνεργους που λαμβάνουν κοινωνική βοήθεια από αρμόδιους φορείς, προκειμένου να υπάρχει κίνητρο για αυτούς να αναζητήσουν εργασία και να μην επαναπαύονται ζώντας πάντα με επιδόματα και κοινωνική βοήθεια. Μέσω αυτού θα εξαλειφθεί το φαινόμενο ότι κάποιοι ζουν ηθελημένα με επιδόματα και κοινωνική βοήθεια και δεν ενδιαφέρονται να βρουν εργασία. Η εξάλειψη αυτού του φαινομένου θα οδηγήσει σε καλύτερη και δικαιότερη κατανομή των πόρων που προορίζονται για κοινωνική βοήθεια, προκειμένου να διοχετεύονται σε ανθρώπους που έχουν παιδιά και όπου βρίσκονται σε ανέχεια επειδή πραγματικά δεν μπορούν να βρουν εργασία παρόλο που το επιθυμούν να εργαστούν.

Γ) Στο Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας, ζητήματα εντοπίζονται επίσης και στην Dimension 3, σε όλους τους γύρους της έρευνας, δηλαδή στην **Ανεργία**, τα οποία εντάθηκαν εξαιτίας της Παγκόσμιας Υγειονομικής Κρίσης του COVID-19. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters , όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή κυρίως στα Clusters 3 και 4 .

Προτάσεις:

1. Για τον περιορισμό της ανεργίας σε επίπεδο περιφέρειας θα πρέπει να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να λάβουν μέτρα περιορισμού της ανεργίας σε ενήλικες με παιδιά, εθνικοί και τοπικοί φορείς χάραξης κοινωνικής πολιτικής (από τους Δήμους ή/ και την Περιφέρεια), εφοπλιστές και μεγάλες επιχειρήσεις που απασχολούν μεγάλο ανθρώπινο δυναμικό, φορείς που διαχειρίζονται ή διοικούν κοινοτικά κονδύλια που στοχεύουν στην αύξηση της απασχόλησης, σύμβουλοι, εμπειρογνώμονες και τεχνοκράτες του υπουργείου οικονομίας, οργανισμοί που προστατεύουν την ευημερία των παιδιών, οι διευθυντές των σχολείων. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ενιαίο σύστημα πληροφόρησης μεταξύ αυτών των φορέων. Αν για παράδειγμα υποπέσει στην αντίληψη ενός διευθυντή σχολείου, ότι υπάρχει ανεργία στην οικογένεια ενός παιδιού, μεταξύ αυτού του συστήματος πληροφόρησης μπορούν να ενημερωθούν οι υπόλοιποι φορείς και να βρουν εργασία στον γονέα. Ενδεχομένως, η άνω προτεινόμενη διαδικασία θα μπορούσε να οργανωθεί και να προωθηθεί και μέσα από τους κόλπους των Δήμων ή/και της Περιφέρειας, για τα Clusters 3 και 4 .
2. Αναφορικά με την δομή της οικογένειας, για τον 4^ο γύρο της έρευνας, το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται σε άντρες οι οποίοι μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους. Ειδικότερα το ποσοστό των παιδιών κάτω από το κατώφλι αναφορικά με την ανεργία των κηδεμόνων τους, διαμορφώνεται στο 31,1% για οικογένειες με έναν κηδεμόνα άντρα, ακολουθούν οι οικογένειες με μια γυναίκα κηδεμόνα με ποσοστό 19,5% και οι οικογένειες με δύο κηδεμόνες με ποσοστό 8,6%. Επομένως παρατηρούμε ότι τα παιδιά που ανήκουν σε μονογονεϊκά νοικοκυριά με άντρα κηδεμόνα, είναι πιο ευάλωτα στην έλλειψη της ευημερίας τους αναφορικά με την ανεργία του κηδεμόνα τους. Ταυτόχρονα, για τον 4^ο γύρο της έρευνας, στην Dimension 1, που αποτελεί τις υλικές συνθήκες διαβίωσης (θέρμανση, ρεύμα, ίντερνετ, κ.α) πάλι το υψηλότερο ποσοστό παιδιών κάτω από το κατώφλι εντοπίζεται σε οικογένειες με έναν κηδεμόνα άντρα. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί και ο παράγοντας της ύπαρξης υγρασίας ή κρύου στο σπίτι, της D.1, όπου ενώ εμφανίζει την χειρότερη εικόνα ανάμεσα σε όλους τους άλλους παράγοντες της D.1, ταυτόχρονα το υψηλότερο ποσοστό των παιδιών κάτω από το κατώφλι έλλειψης της ευημερίας τους υπό το πρίσμα αυτού του παράγοντα, εντοπίζεται στις οικογένειες με έναν κηδεμόνα, άντρα και διαμορφώνεται στο 46,3%. Η ανεργία οδηγεί σε διάβρωση της παροχής κατάλληλων υλικών

συνθηκών διαβίωσης για τα παιδιά και η ανεπάρκεια διατήρησης ενός σπιτιού διαρκώς ζεστού, αποτελεί και απόρροια της ανεργίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό άνεργων αντρών που μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους, έναντι άνεργων γυναικών που μεγαλώνουν επίσης μόνες τα παιδιά τους, ίσως δικαιολογείται από το γεγονός ότι μια μερίδα της κοινωνίας πιθανόν να δείχνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τις μόνες μητέρες, με αποτέλεσμα να υποστηρίζονται περισσότερο κατά την διαδικασία εύρεσης εργασίας. Από την άλλη πλευρά οι άντρες είναι πιο υπερήφανοι αναφορικά με τον επαγγελματικό βίο και δεν ζητούν εύκολα βοήθεια και υποστήριξη από το κοινωνικό τους περίγυρο, προκειμένου να μην στιγματιστούν ως μη ικανοί να τα καταφέρουν στη ζωή τους, ακόμα και σε μια έκτακτη συνθήκη όπως η τρέχουσα πανδημία και οι συνακόλουθες συνέπειες της στον εργασιακό στίβο. Είναι απαραίτητο λοιπόν να ληφθούν δραστικά μέτρα υποστήριξης άνεργων αντρών που μεγαλώνουν μόνοι τα παιδιά τους, ως προς το να βρουν άμεσα μια εργασία. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι θα πρέπει να μείνουν εκτός αυτών των μέτρων οι άνεργες μητέρες που μεγαλώνουν επίσης μόνες τα παιδιά τους. Ίσως η σύνδεση βιομηχανιών (που δεν επηρεάζονται τόσο αρνητικά από τα lock-downs όσο άλλοι κλάδοι εργασίας, όπως π.χ ο κλάδος του τουρισμού) με φορείς που υποστηρίζουν οικογένειες με παιδιά (ίσως Δήμων ή/και της Περιφέρειας), να έδινε την ευκαιρία εύρεσης εργασίας σε άνεργα μονογονεϊκά νοικοκυριά με παιδιά. Από μια τέτοια σύνδεση θα ωφελούνταν όλα τα μέρη, καθώς οι βιομηχανίες θα είχαν την ευκαιρία να απασχολήσουν περισσότερο υπευθύνους κι αποδοτικούς εργαζόμενους, καθώς οι άνθρωποι αυτοί επιθυμούν να εργαστούν για το καλό των παιδιών τους κι αυτό είναι ένα πολύ ισχυρό κίνητρο εργασίας.

Δ) Στο Μη Οικονομικό Τμήμα της Ευημερίας, ζητήματα εντοπίζονται επίσης και στον Simple Indicator 18 της Dimension 6, δηλαδή στον **«Ελεύθερο Χρόνο σε Δραστηριότητες Αναψυχής»**, τα οποία εντάθηκαν εξαιτίας της Παγκόσμιας Υγειονομικής Κρίσης του COVID-19. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα Clusters , όπου το ζήτημα εμφανίζεται πιο έντονο, δηλαδή κυρίως στα Clusters 1 και 3.

Προτάσεις:

1. Το Cluster 3, όπως φαίνεται παραπάνω αντιμετωπίζει σοβαρά ζητήματα αναφορικά με το οικονομικό τμήμα της ευημερίας των παιδιών. Ωστόσο το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό κάτω από το κατώφλι στον παράγοντα «Ελεύθερος χρόνος για δραστηριότητες αναψυχής», της Dimension 6 της μη οικονομικής ευημερίας, για τον 4^ο γύρο της έρευνας, εντοπίζεται πάλι στο Cluster 3 και διαμορφώνεται στο 26,9%. Μεγάλο ποσοστό των παιδιών λοιπόν σε αυτό το Cluster δηλώνει ότι δεν αφιερώνει ελεύθερο χρόνο σε ποίηση, ζωγραφική, λογοτεχνία, μουσική, άλλες τέχνες, άθληση ή χρόνο με κάποιο κατοικίδιο, κ.α. Εδώ καταδεικνύεται το γεγονός ότι όταν οι άνθρωποι παλεύουν για την βασική

τους επιβίωση θεωρούν ως μη σημαντικό για την ευημερία τους, τον ελεύθερο χρόνο για δραστηριότητες αναψυχής, παρόλο που και αυτός είναι ένας πολύ καθοριστικός παράγοντας για τον προσδιορισμό της ευημερίας τους. Επιπλέον, το πρώτο υψηλότερο ποσοστό κάτω από το κατώφλι στον παράγοντα «Ελεύθερος χρόνος για δραστηριότητες αναψυχής», της Dimension 6 της μη οικονομικής ευημερίας, για τον 4^ο γύρο της έρευνας, εντοπίζεται στο Cluster 1 και διαμορφώνεται στο 39,0%. Είναι απαραίτητο λοιπόν κυρίως στα Clusters 1 και 3, **οι δραστηριότητες αναψυχής να παρέχονται από το κράτος ως αξιολογά αγαθά, κατά τον Musgrave.** Στην **δημόσια οικονομική**, ως αξιόλογα αγαθά, εννοούνται τα αγαθά εκείνα τα οποία θα πρέπει να παρέχονται από το κράτος δωρεάν ακόμα κι αν τα άτομα δεν τα ζητούν, καθώς δεν γνωρίζουν ποιο είναι το συμφέρον τους, ως τέτοια αγαθά θεωρούνται η όπερα, κ.α. Για τα παιδιά των

Συμπέρασμα και περαιτέρω έρευνα;

Από τα αποτελέσματα όλων των κυμάτων της ποσοτικής έρευνας της παιδικής ευημερίας, αποκαλύπτεται ότι είναι εξαιρετικά κρίσιμο το να εφαρμοστεί το Σχέδιο Δράσης της παρούσης έρευνας.

Η έρευνα μας, ολοκληρώθηκε! Ένας σημαντικός αντίκτυπος του έργου στην κοινωνία, είναι η παροχή της απαραίτητης τεχνογνωσίας (χάρτες του Portal System, εργαλεία κι άλλα στοιχεία της έρευνας) στο «Χαμόγελο του Παιδιού» προκειμένου να καταστεί ένα Παρατηρητήριο της Παιδικής Ευημερίας.

Ειδικότερα στην εγκεκριμένη πρόταση που αποτέλεσε την απαρχή, της υλοποίησης αυτής της έρευνας, η Επιστημονικά Υπεύθυνη οραματίστηκε το Χαμόγελο του Παιδιού, ως ένα Παρατηρητήριο Παιδικής Ευημερίας, που θα καλύψει το τεράστιο κενό της προγενέστερης, παντελής έλλειψης επιστημονικής και θεσμικής καταγραφής της παιδικής ευημερίας, με έναν πολυπρισματικό κι εστιασμένο τρόπο, στην Ελλάδα. Το ταξίδι αυτής της έρευνας λοιπόν ξεκίνησε πριν τρειςήμισι περίπου χρόνια, με απώτερο προορισμό την ίδρυση του Παρατηρητηρίου από το Χαμόγελο του Παιδιού. Είθε λοιπόν, η έρευνα αυτή, να αγκυροβολήσει στο λιμάνι του προορισμού της και να καταστεί το Χαμόγελο του Παιδιού, ο φορέας της καταγραφής και της παρακολούθησης της παιδικής ευημερίας, στην Ελλάδα, μέσω της υλοποίησης του Παρατηρητηρίου!!!

Βιβλιογραφία

- Leriou, E., Kazani, A., Kollias, A. *et al.* (2021). Understanding and Measuring Child Well-Being in the Region of Attica, Greece: Round One. *Child Ind Res*, **14**, 1–51. <https://doi.org/10.1007/s12187-020-09770-4>

- Leriou, E., Kollias, A. & Anastasopoulou, A. Understanding and Measuring Child Well-Being in the Region of Attica, Greece: Round Two. *Child Ind Res* **15**, 315–347 (2022). <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09863-8>
- Leriou, E., Kollias, A., Anastasopoulou, A. *et al.* Understanding and Measuring Child Well-Being in the Region of Attica, Greece: Round Three. *Child Ind Res* (2022). <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09910-4>

Ευχαριστίες:

Ευχαριστώ το Χαμόγελο του Παιδιού, από Καρδιάς για Όλα!!!

Ευχαριστώ θερμά Όλους τους Διευθυντές, τους Δάσκαλους και τους Καθηγητές οι οποίοι βοήθησαν, να υλοποιηθούν όλα τα κύματα της έρευνας, σε μια τόσο εξαιρετικά δύσκολη συγκυρία για όλους.

Ευχαριστώ από καρδιάς όλα τα παιδιά που αγκάλιασαν αυτή την έρευνα και συμμετείχαν με θέρμη και ζήλο!!!

Η έρευνα αυτή είναι αφιερωμένη σε Όλους όσους την υποστήριξαν και την διευκόλυναν!!! Σας ευχαριστώ από Καρδιάς!!!

*Με τιμή, η Επιστημονικά Υπεύθυνη του C.W.-SMILE,
Δρ. Λεριού Ειρήνη*

Σας παρακαλώ παραθέστε βιβλιογραφικά αυτή τη δημοσίευση ως :

Λεριού, Ε., (2022). *Έρευνα της παιδικής ευημερίας στην Αττική και η επίδραση των στοχοθετημένων πρωτοβουλιών: Πέμπτος γύρος*. Δημόσια έκθεση, C.W.-SMILE, Χαμόγελο του Παιδιού, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Το έργο χρηματοδοτείται (ή χρηματοδοτήθηκε) από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) και από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ), με αρ. Σύμβασης Έργου 1926.

Το έργο παρέχεται υπό τους όρους της δημόσιας άδειας του νομικού προσώπου Creative Commons Corporation: **Αναφορά Δημιουργού – Μη Εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 (CC BY**